

BAB I BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Sastra mangrupa gambaran tina kahirupan masarakat sapooopé anu bisa dipatalikeun jeung budaya. Hiji karya sastra bisa dianalisis ku cara ngaguar eusi carita sarta dipatalikeun jeung unsur-unsur di saluareun karya sastra anu aya rambat kamaléna jeung kasang tukang pangarang nu nulis karya sastra. Ieu hal saluyu jeung Isnéndés (2010, kc. 10) nu nétélakeun yén ilaharna eusi dina karya sastra mangrupa hasil tina pangalaman sarta imajinasi ti pangarangna.

Pikeun neuleuman budaya hiji masarakat henteu salawasna kudu ilubiung dina prak-prakanana sacara langsung, tapi bisa ku cara ngaguar karya sastrana anu bisa dicangking ngaliwatan sawangan-sawangan hiji kabudayaan nu hirup kumbuh di masarakat nu tangtu. Sakumaha ditétékaeun ku Djirong (2014, kc. 215) sastra mangrupa bagian integral anu ngawengku kana bagian kasenian, sedengkeun ari kasenian mangrupa bagian tina budaya. Patali jeung éta hal Éndraswara (2013, kc. 14) nétélakeun yén diménsi *pluritas* téks (sastra) némbongkeun ragamna budaya. Sastra modéren saperti novel, puisi/sajak, carpon, jeung drama, ogé sastra heubeul saperti babad, wawacan, dongéng, jeung carita pantun, kaasup babasan jeung paribasa, humor, sisindiran, jeung karya sastra séjénna mangrupa objék panalungtikan kabudayaan anu beunghar ajénna.

Ajén-ajén dina novel bisa ditalungtik ngaliwatan antropologi sastra. Antropologi sastra nyoko kana analisis karya sastra dumasar aspék-aspék kabudayaan nu nyampak karya sastra (Ayuningtias, 2016, kc. 3). Novel mangrupa salasahiji karya sastra anu ngaimplémentasikeun caritaan anu bisa matalikeun unsur kabudayaan jeung adat istiadat.

Patalina kabudayaan jeung adat-istiadat téh minangka pola hirup hiji masarakat anu geus aya ti jaman karuhun. Paripolah, kabiasaan, mitos, jeung tradisi nu nyampak di masarakat ilaharna diimajinasikeun ngaliwatan karya sastra. Ayana éta budaya téh jadi cukang lantaran sabab musababna masarakat masih kénéh muntang kana kapercayaan karuhun. Ku kituna, muncul ide dina nalungtik éta kabiasaan téh salahijina ngaliwatan pamarekan élmu antropologi sastra.

Dumasar kana pedaran di luhur objék nu baris ditalungtik nyaéta novel *Munjung* karya Moh. Ambri ngagunakeun ulikan antropologi sastra Nyoman Kutha Ratna.

Panalungtikan antropologi sastra digunakeun pikeun analisis kabudayaan dina karya sastra sacara antropologis. Pentingna analisis unsur kabudayaan dina karya sastra dijéntrékeun ku Sudikan (2007, kc. 13) yén antropologi sastra mutlak diperlukeun salaku babandingan kana psikologi jeung sosiologi sastra. Salian ti kitu, antropologi sastra ogé diperlukeun ku cara tinimbangan kabeungharan kabudayaan saperti warisan ti karuhun. Pedaran ngeunaan antropologi sastra patali jeung tradisi, adat-istiadat, mitos, jeung peristiwa-peristiwa kabudayaan dina umumna, salaku peristiwa anu has patali jeung kajadian-kajadian mangsa heubeul atawa mangsa katukang anu geus kaliwat. Antropologi sastra kabagi jadi opat unsur, di antarana nyaéta: 1) mangsa heubeul, nyaéta mangsa anu geus kaliwat atawa geus kajadian sarta moal mungkin kajadian deuinu aya dina caritaan; 2) *kearifan lokal*, unsur-unsur éstétisna ngagunakeun bituna rasangaliwatan basa, majas jeung gaya basa. Analisis sastra diguar ngaliwatan wangun nyaéta basa, sedengkeun analisis antropologis dilakukeun ngaliwatan eusi nyaéta *muatan-muatan* nu aya di jero caritaan 3) folklor(tradisi lisan jeung sastra lisan), nyaéta tradisi lisan jeung sastra lisan nu aya dina jero caritaan; jeung 4) mitos, nyaéta légenda atawa kapercayaan masarakat dina mangsa caritaan (Ratna, 2011, kc. 79).

Pikeun nganalisis novel panalungtik henteu ngan saukur ngagunakeun pamarekan antropologi sastra wungkul. Dina prakna analisis dideudeulan ku pamarekan struktural. Nurutkeun Isnéndés spk. (2018, kc. 78) nétélakeun yén strukturalisme nyaéta pamarekan ngeunaan karya sastra anu sipatna otonom. Wangun unsur novel dianalisis tina struktur sastra kalayan pamarekan struktural Robért Stanton (2012, kc. 41) anu ngawengku téma, fakta carita (galur, palaku jeung watek, sarta latar), jeung sarana sastra (judul, puseur implengan, jeung gaya basa).

Panalungtik milih novel “Munjung” karya Moh. Ambri anu jadi objék ulikan dina ieu panalungtikan. Eusi carita dina ieu novél nyaritakeun tokoh jalma di daérah pilemburan nu hayang beunghar ku cara gancang tapi carana salah atawa mahiwal, ku cara munjung ka siluman, jurig, jin, demit, jsb. Ieu novel dipilih jadi bahan dina objék ulikan ku lantaran nyangkaruk rupa-rupa paripolah manusa anu

jadi adat atawa kabiasaan dina ngumpulkeun harta ku cara nu sasar lampah. Alesan séjén nu jadi dadasar panalungtik milih ieu bahan di antarana: 1) unggal bagian miboga carita anu unik jeung *kompléks* ngeunaan munjung; 2) eusi carita réa ngabahas ngeunaan kabiasaan katut mitos nu jadi budaya di masarakat; jeung 3) ngandung unsur-unsur antropologi sastra.

Di sagédéngéun éta hal, panalungtikan ngeunaan antropologi sastra téh kawilang anyar. Ku kituna can kungsi aya nu nalungtik di Departemén Pendidikan Bahasa Sunda. Ieu hal jadi dadasar anu gedé pikeun nalungtik karya sastra dina wangun novel ngaliwatan ieu pamarekan. Sanajan kawilang anyar jeung jarang, kiwari aya sababaraha panalungtikan anu sawanda jeung ieu panalungtikan. Di antarana: “Analisis Antropologi Sastra Naskah Drama *Pesugihan Nayan Tula Karya Afrion*” nu ditalungtik ku Putri Afrianty dina taun 2017; *Kajian Antropologi Sastra Cerita Rakyat Datumuseng dan Maipa Deapati (Anthropology Of Literature Analysis Datu Museng Dan Maipa Deapati Folklore)*” nu ditalungtik ku Salmah Djirong dina taun 2014; “Kajian Tradisi Lokal pada Novel *Jatisaba Karya Ramayda Akmal Dalam Perspektif Antropologi Sastra*” nu ditalungtik ku Binti Hidayah dina taun 2014; “Nilai Budaya pada Novel *Gugur Bunga Kedaton Karya Wahyu H.R: Kajian Antropologi Sastra dan Implementasinya dalam Pembelajaran Sastra di SMA*” nu ditalungtik ku Dian Ayuningtyas dina taun 2015; “Sajrone Novel *Sirah Anggitane A.Y Suharyono (Tintingan Antropologi Sastra)*” nu ditalungtik ku Devita Kristian dina taun 2014; “Travel Writing Sebagai Inovasi Pendidikan pada Novel *Etnografi Manusia Langit Karya J.A. Sonjaya*” nu ditalungtik ku Dina Purnama Sari dina taun 2016; “Tradisi *Munjung*di dalam Pesta Pernikahan Adat Jawa di Desa Air Panas Kecamatan Pendalian IV Koto Kabupaten Rokan Hulu” nu ditalungtik ku Dyah Lupitasari dina taun 2017; “Kajian Antropologi Sastra dalam Cerita Rakyat Kabupaten Banyuwangi pada Masyarakat Using” nu ditalungtik ku Lutfi Irawan Rahmat dina taun 2019; “Kebudayaan Pesisir dalam Antologi Cerpen Ziarah Bagi yang Hidup: Kajian Antropologi Sastra” nu ditalungtik ku I Nyoman Suaka dina taun 2019.

Tina sababaraha panalungtikan anu ditataan di luhur, nu nalungtik téh sarua medar ngeunaan budaya masarakat dina karya sastra, boh dina karakteristik, fungsi, boh dina kapercayaan masarakatna. Panalungtikan Muqtafi jeung Binti

Hidayah mah sumber novelna tina karya sastra Indonésia, sarta nu diulikna ngeunaan budaya jawa saperti adat kawin (nikah). Pangbéda dina ieu panalungtikan nyaéta jenis karya sastra nu dianalisis tangtuna tina novel Sunda, sarta ngajembarkeun sababaraha struktur téks ngeunaan antropologi sastra dumasar kana *religi* masarakat atawa kapercayaan kana ajén mistis anu katelahna munjung. Lain ngan saukur jarang hungkul, tapi di Departemén Pendidikan Bahasa Sunda mah malah can kungsi aya panalungtikan anu ngulik ieu karya sastra Sunda, boh dina objék novel *Munjung* wungkulboh dina pamarekan antropologi sastra.

Sababaraha hal mistis dina novel *Munjung* téh, nyampak paripolah-paripolah hiji jalma anu masih kénéh ngalarapkeun tradisi-tradisi atawa tata cara ahéng anu dilakukeun ku masarakat. Éta hal téh geus jadi dadasar kapercayaan masarakat kana kuatna pangaruh budaya. Patali jeung éta hal jadi pangrojong dina pentingna ieu panalungtikan, nyaéta pikeun mikanyaho aspék budaya mistis masarakat Sunda nu nyangkaruk dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri. Ieu hal ogé jadi lantaran sabab musabab di antara panalungtikan ngeunaan novel anu *génréna* miboga ajén mistis anu masih kénéh jarang ditalungtik. Ku kituna, perlu diayakeun panalungtikan kalayan judul “Novel *Munjung* Karya Moh. Ambri (Ulukan Struktural jeung Antropologi Sastra)”.

1.2 Rumusan Masalah

Masalah dina ieu panalungtikan bisa diulik ngagunakeun rupa-rupa pamarekan di antarana struktural jeung antropologi sastra. Rumusan masalah dina ieu panalungtikan dirumuskeun saperti ieu di handap.

- 1) Kumaha déksripsi novel *Munjung* karya Moh. Ambri?
- 2) Kumaha struktur carita (téma, fakta carita, jeung sarana sastra) nu nyangkaruk dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri?
- 3) Unsur antropologi sastra naon waé anu nyangkaruk dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Sacara umum ieu panalungtikan dilaksanakeun kalayan miboga tujuan pikeun ngadéskripsikeun struktur carita anu aya dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri,

sarta diulik ngeunaan unsur-unsur antropologi sastra. Sautulunya dideskripsikeun hal-hal anu patalina jeung unsure antropologi sastra anu nyampak dina jero caritaan novelna.

1.3.2 Tujuan Husus

Tujuan husus dina ieu panalungtikan nyaéta pikeun ngadéskrupsikeun:

- 1) novel *Munjung* karya Moh. Ambri;
- 2) struktur carita (téma, fakta carita, jeung sarana sastra)nu nyangkaruk dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri; jeung
- 3) unsur antropologi sastra naon waé nu nyangkaruk dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri;

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Téoritis

Kalayan diayakeunna ieu panalungtikan dipiharep bisa digunakeun salaku dadasar pikeun mikaweruh kana unsur-unsur antropologi sastra nu aya dina karya sastra sarta nambahan kabeungharan panalungtikan dina ulikan sastra, hususna anu ngagunakeun ulikan antropologi sastra. Hasil tina ieu panalungtikan bisa kapaluruh ngeunaan struktur carita sarta budaya masarakat dina salasahiji karya sastra.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Mangpaat praktis dina ieu panalungtikan di antarana:

- 1) Pikeun panalungtik, bisa ngajembaran élmu pangaweruh tina paélmuan nu digarap sarta diguarna, miboga data katut hasil panalungtikan ngeunaan ulikan sastra dina unsur antropologisna, sangkan ka hareupna bisa ditalungtik kalayan leuwih mundel jeung leuwih teleb.
- 2) Pikeun masarakat, nambahan pangaweruh ngeunaan kabeungharan ulikan sastra Sunda, utamana maké ulikan antropologi sastra dina karya sastra ngeunaan novel *Munjung* karya Moh. Ambri.
- 3) Pikeun mahasiswa/pelajar, dipiharep sangkan bisa jadi bahan pustaka katut rujukan pikeun panalungtikan ka hareupna.

1.5 Raraga Tulisan

Raraga tulisan dina ieu skripsi, ngawengku lima bab, nyaéta:

Bab I Bubuka. Dina ieu bab medar ngeunaan kasang tukang masalah, idéntifikasi masalah, rumusan masalah, tujuan panalungtikan, mangpaat panalungtikan, jeung raraga tulisan nyusun skripsi.

Bab II Ulikan Pustaka. Ngawengku; strukturalisme, antropologi sastra, novel jeung kamekaran novel Sunda. Salian ti éta, dina ieu bab ogé medar ngeunaan panalungtikan-panalungtikan saméméhna jeung raraga mikir.

Bab III Méhode Panalungtikan. Nu eusina; désain panalungtikan, instrumén panalungtikan, sumber data, jeung analisis data.

Bab IV Hasil jeung Pedaran. Dina hasil panalungtikan nyaéta; ngadéskripsikeun ngeunaan struktur carita jeung antropologi sastra dina novel *Munjung* karya Moh. Ambri.

Bab V Kacindekan jaung saran. Eusina ngeunaan saran jeung rékomendasi tina hasil panalungtikan panalungtik ngeunaan hal-hal anu patalina jeung panalungtikan ka hareupna.